

Review Article

Journal of Marine and Engineering Technology (JOINMET) 1(2), 59-67, 2021

Received: 09-Dec-2021 Accepted: 25-Dec-2021

SAKARYA UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararı Üzerine Bir İnceleme

1st Ahmet Said BER¹

¹ Denizcilik Meslek Yüksekokulu, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Kocaali, Sakarya,
asaidber@gmail.com

ÖZ

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından 1999/8012 Esas, 1999/10117 Karar ve 09.12.1999 tarihli verilen kararın, güncel hukuki düzenlemeler ışığında incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yargıtay Karar İncelemesi, Gemi Alacaklısı Hakkı, Tersane Sahibinin Kanuni İpotek Hakkı.

A Review Based on the Judgment of 11th Civil Chamber of the Supreme Court

ABSTRACT

It is aimed to analyze the 1999/8012 Merit, 1999/10117 Decision and the decision dated 09.12.1999 by the 11th Civil Chamber of the Supreme Court in the light of current legal regulations.

Keywords: Supreme Court Judgment Review, Maritime Lien, Legal Right of Mortgage of the Shipyard Owner.

1 Karar

YARGITAY

11. HUKUK DAİRESİ

E. 1999/8012

K. 1999/10117

T. 09.12.1999

Taraflar arasındaki davanın Tuzla Asliye Hukuk Mahkemesince görülerek verilen 4.12.1998 tarih ve 1998/397-1998/77 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi davalı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dava dosyası için Tetkik Hâkimi Deniz Biltekin tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

Davacı vekili, borçlu şirkete ait Sinan Nebioğlu Gemisinin müvekkilinin tersanesinde tamir edilerek her bakımdan çalışabilir hale getirildiğini ve bu nedenle 144.500 USD dolarlık alacağa hak kazandığını, alacak nedeniyle ihtiyati haciz kararı alıp, uygulandığını, geminin sigortacısı I. Sigortaya İİK. 89/4 maddesi uyarınca ihbarname gönderilip tamir nedeniyle sigortalısına ödeyeceği tazminatın icra dosyasına yatırmasının talep edildiğini, sigorta şirketinin davalı bankanın da ipotek alacağı olduğundan bahisle tevdi mahalli yoluna gittiğini, müvekkilinin alacağının TTK.nun 877. maddesi uyarınca TTK.nun 1235/6. maddeye göre gemi alacağı niteliğinde olduğunu, TTK. 902. madde uyarınca da doğrudan malike dahi ödenebileceğini ileri sürerek sigorta şirketinin tevdi tayini suretiyle ödediği

tazminatın alacaklarına yeter kısmının müvekkiline ödenmesine karar verilmek suretiyle muarazanın men'ine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı ve karşı davacı V. Bankası vekili, öncelikle görevli mahkemenin Kadıköy Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunu savunarak müvekkilinin Kadıköy Şubesi ile dava dışı P. Paz. A.Ş. arasında imzalanan GKCH sözleşmeleri gereğince P. Su Ürünleri A.Ş. adına kayıtlı "PAPILA I" isimli gemi üzerine ipotek tesis edilip, gemi siciline işlendiğini, borcun ödenmemesi üzerine ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapıldığını, geminin icra takibi devam ederken ipotek yükümü ile B. Denizcilik Ltd. Şti. nin gemiyi satın alıp, adını da SİNAN NEBİOĞLU olarak değiştirdiğini, I. Sigortadan geminin hasar bedeli olan sigorta bedelini dain ve mürtehin olarak MK. 901 madde uyarınca icra dosyasına ödemesinin istenildiğini, ancak sigortanın davacının da talebi nedeniyle tevdi mahalline ödeme yaptığını, sözleşmenin 3. maddesi, TTK. 901. maddesi uyarınca gemi ipoteğinin sigorta tazminatına şamil olduğunu, davacının kanuni ipotek hakkının TTK. 809. maddesi uyarınca tescilinin şart olduğunu yine 809/1. fıkrası uyarınca gemi üzerine haciz konulmakla kafi miktarda borç temin edildiğini, kaldı ki davacının haczinin muvazaalı olduğunu zira; davalıların ödeme emrini tüm sürelerden vazgeçerek tebliğ ettiğini, sigortacının TTK. 902. maddesine göre malike ödemesinin olmadığını savunarak davanın reddini sigorta tazminatından alacaklarına yeter miktarının müvekkiline ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamından davacı şirketin gemiyi tamir edip değerini yükselttiğini TTK. nun 902. maddesi uyarınca birinci derecede gemiden alacağını almasının gerektiği zira, geminin değerinin yükseltilmesinin sağlandığını, tamirci firmanın gemi alacaklarının önünde olması gerektiği, davalı bankanın yaptığı itirazların yerinde olmadığı, karşılık davanın da bu dava ile ilgisinin olmadığı, davacı ile aralarında herhangi bir ilgisinin olmadığı davacı ile aralarında herhangi bir taahhüt bulunmadığı gerekçesiyle davalı bankanın karşılık davasının reddine, davacının davasının kabulüne karar verilmiştir.

Kararı dava-karşılık davacı V. Bankası A.Ş. vekili temyiz etmiştir.

1-Sahibine, gemi alacaklısı hakkı ve bunun sonucu olarak "Kanuni Rehin Hakkı" veren alacaklar TTK. 1235. maddede tahdidi olarak 10 bent halinde sayılmış olup, gemi alacaklısı hakkı sahiplerinin gemi ve teferruatı üzerinde sahip oldukları kanuni rehin hakkı, gemi siciline tescil talebinde bulunmağa veya tescile hacet olmaksızın, mücerret gemi alacaklısı hakkının doğumu ile vücut bulur. Bu niteliği ile gemi alacaklısı hakkının bahsettiği kanuni rehin hakkı, doğrudan doğruya ve tescilsiz olarak kanundan doğar.

Davacı, tersane sahibi sıfatıyla geminin tamirinden doğan alacağından dolayı gemi üzerinde bir ipotek hakkının bulunduğunu ileri sürmektedir.

Bilindiği gibi, gerek Alman ve gerekse Türk hukukunda tersane sahibinin rehin hakkının kanundan doğmadığı, kanunun ancak tescilinin hukuki sebebini sağladığı hususunda herhangi bir görüş ayrılığı yoktur. Akdi ipotekte, ipotek tesisi hususunda talep hakkının da iltizami bir muameleden doğmasına karşılık tersane sahibinin ipotek tesisine matuf şahsi hakkı kanundan doğmakta ancak tıpkı akdi ipotekte olduğu gibi gemi siciline tescil ile vücut bulmaktadır. Gemi siciline tescil aynı hak bakımından ihdasi bir rol oynar (TK 877, II dolayısıyla MK. 809 md) (Bkz. Gemi Rehni, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz, 3. Baskı, sh. 17 vd).

Görüldüğü gibi gemi alacaklısı hakkı ve bunun sonucu olarak kanuni rehin hakkı tescilsiz doğduğu halde tersane sahibinin rehin hakkı, ancak gemi siciline tescille doğar. Tersane sahibi, geminin inşa veya tamiri konusunda gemi maliki ile bir istisna akdi yaparak edimini yerine getirmiş olmak şartıyla gemi üzerinde lehine bir ipotek hakkını tescil talep etme hakkını kazanır. Tescili isteme süresi ise, işlerin bitmesini takip eden 3 ay içinde yapılması gerekir. Bu 3 aylık süre, hak düşürücü süredir.

Somut olayda, geminin üzerine (50.000.000.000) TL bedel için davalı V. Bankası lehine akdi ipotek tesis edildiği ve ipoteğin 16.7.1996 tarihinde gemi siciline tescil edildiği sabittir.

Borçlu şirkete ait Sinan Nebioğlu Gemisi, davacıya ait tersanede tamir edildiği ve davacı tarafından yapılan masrafların ihtiyati haciz ve esas takip sırsında gemi maliki tarafından kabul edildiği anlaşılmaktadır. Davacı dilekçelerinde tersane sahibi sıfatıyla ipotek hakkı bulunduğunu ileri sürerken, yaptığı onarım işinin kendisine TTK 1235/6. bendinde yazılı kanuni rehin hakkı sağladığını da ileri sürmektedir. Tamir edilen geminin bağlama limanının İstanbul olduğu geminin tamir edildiği Tuzla

Tersanesi'nin İstanbul Limanına dâhil bulunduğu dosyadaki kanıtlardan anlaşılmaktadır. TTK. 988/1. ve TTK. 1235/6. madde uyarınca gemi bağlama limanı dışında bulunduğu bir sırada zaruret hallerinde ve ihtiyaçla sınırlı olarak geminin bakım veya yolculuğu başarılması için herhangi bir kredi muamelesi yapmaksızın kaptanın sırf kanuni temsil yetkisine dayanarak yaptığı talep üzerine yapılan teslimatlar ve verilen hizmetler içinde kanuni rehin hakkı tanınacağı hükme bağlanmıştır. Bu hükümle veresiye kaydı olmaksızın toplam mal ve hizmet verenlerin korunması sağlanmıştır.

Mahkemece, gemiye hizmet veren davacının bu hizmetinin kaptana mı yoksa gemi malikine mi yapıldığı ve hizmetin ifa edildiği yer itibarıyla 1235/6 maddesi kapsanma girip girmediği dolayısıyla davacının TTK. 902/I. ve II. kapsamına giren gemi alacaklısı ve dolayısıyla kanuni rehin hakkı sahibi olup olmadığı hususu hiç araştırılmamıştır.

Diğer taraftan, TTK. 901. maddesinde kural olarak gemi ipoteğinin sigorta tazminatına da şamil olduğu açıklanmış ve bu kuralın istisnaları aynı kanunun 902. maddesinde gösterilmiştir. Bu maddenin I. ve II. fıkralarında sözü edilen öncelik, sadece gemi alacaklısı hakkı ve bunun sonucu olarak kanuni rehin hakkı sahiplerine tanınmıştır. Nitekim, TTK. 1257. maddesinde de gemi alacaklısının rehin hakkının rehin ve ipotekle temin edilmiş veya edilmemiş olan diğer bütün alacaklara takaddüm edeceği açıklanmıştır. Tersane sahibinin rehin hakkının TTK. nun 1235. maddesinde yazılı gemi alacaklısı ve onun sonucu kanuni rehin hakkı sağlamadığı ve TTK. 902/I-II maddesinin ancak sigortanın şumulüne giren bir gemi alacaklısı hakkı sahibine öncelik tanıdığı anlaşıldığından mahkemece bu yasal düzenleme de hiç irdelenmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmüştür.

2-Ayrıca, davalı vekili süresinde iş bölümü itirazında bulunmuş ve görevli mahkemenin Kadıköy Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunu da ileri sürmüştür. Kadıköy'de Ticaret Mahkemesi kurulmasına Hâkimler ve Savcılar Yüksek kurulunun 14.7.1998 gün ve 1053-1054 sayılı kararı ile karar verilmiş ve Anadolu yakasında Şile hariç Gebze'ye kadar olan kesimde ticari davaların Kadıköy Asliye Ticaret Mahkemesi'nde görülmesi kararlaştırılmış ve mahkemenin yetkili alanı belirlenmiştir. Mahkemece davalı vekilince süresinde ileri sürülen iş bölümü itirazı konusunda da olumlu ve olumsuz bir karar verilmemiştir.

SONUÇ: Yukarıda 1 ve 2 nolu bentlerde yazılı nedenlerle davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün BOZULMASINA, ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 9.12.1999 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

2 Özet

Y. Gemi İNŞ. SAN. AŞ / V. BANKASI

[SİNAN NEBİOĞLU (PAPILA I)]

Tuzla Asliye Hukuk Mahkemesi

İncelemiş olduğumuz kararda davacı Y. Gemi İNŞ. SAN. AŞ tarafından bahse konu olan geminin tamirinin yapılarak alacak hakkı doğduğu, bu alacağa istinaden de ihtiyatı haciz kararı alıp uygulandığını görülmektedir. Ayrıca davacı vekili tarafından geminin sigortacısına İİK m. 89/4 uyarınca ihbarname gönderilmiş ve sigortalısına ödeyeceği tazminatın icra dosyasına yatırması talep edilmiştir. Sigorta şirketi ise davalı bankanın da ipotek alacağı olduğuna istinaden tevdi mahalli yoluna gitmiştir. Davacı vekili ise alacağının eTTK m. 877 (TTK m. 1013) uyarınca eTTK m. 1235/6'ya (TTK m. 1320) göre gemi alacağı niteliğinde olduğunu, eTTK m. 902 (TTK m. 1023) uyarınca da doğrudan malike dahi ödenebileceğini ileri sürerek sigorta şirketinin tevdi tayini suretiyle ödediği tazminatın alacaklara yeter kısmının ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı ve karşı davacı V. Bankası vekili ilk olarak görevli mahkemenin Kadıköy Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunu savunarak, V. Bankası Kadıköy Şubesi ile dava dışı P. Paz. A.Ş. arasında imzalanan GKCH sözleşmeleri gereğince P. Su Ürünleri A.Ş adına kayıtlı "PAPILA I" isimli gemi üzerine ipotek tesis edilip, gemi siciline işlendiği, borcun ödenmemesi üzerine ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapıldığı, geminin icra takibi devam ederken ipotek yükümü ile B. Denizcilik Ltd. Şti.'nin gemiyi satın alıp, adını da SİNAN NEBİOĞLU olarak değiştirdiğini belirtmektedir. I. Sigortanın tevdi mahalline yapmış olduğu ödemeyi, sözleşmenin 3. maddesi, eTTK m. 901 (TTK m.

1022) uyarınca gemi ipoteğinin sigorta tazminatını kapsadığını, davacının kanuni ipotek hakkının eTTK m. 809 (TTK m. 918) uyarınca tescilinin şart olduğunu yine 809/1. fıkrası uyarınca gemi üzerine haciz konulmakla yeterli miktarda borç temin edildiğini, kaldı ki davacının haczinin muvazaalı olduğunu zira; davalıların ödeme emrini tüm sürelerden vazgeçerek tebliğ (tebellüğ) ettiğini, sigortacının eTTK m. 902'ye (TTK m. 1023) göre malike ödemesinin olmadığını savunarak davanın reddine ve sigorta tazminatından alacaklarına yeter miktarının ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

3 Mercî Kararları

3.1 Yerel Mahkeme Kararı

Mahkemece davacı tarafından yapılan tamir sonucunda geminin değerinin yükseldiği ve eTTK m. 902 (TTK m. 1023) uyarınca birinci derecede gemiden alacağını alması gerektiği belirtilmiştir. Sebep olarak ise geminin değerinin yükseltildiği gösterilerek gemi alacaklılarının önünde olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca davalı bankanın yapmış olduğu itirazların yerinde olmadığı, karşılık davanın da bu dava ile bir ilgisinin olmadığı, davacı ile aralarında herhangi bir taahhüt bulunmadığı gerekçesiyle davalı bankanın karşılık davasının reddine, davacının davasının kabulüne karar verilmiştir.

Kararı davalı-karşı davacı V. Bankası A.Ş. vekili temyiz etmiştir.

3.2 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararı

1- Davacı, tersane sahibi sıfatıyla geminin tamirinden doğan alacağından dolayı gemi üzerinde bir ipotek hakkının bulunduğunu ileri sürmektedir. Ancak tersane sahibinin rehin hakkı ancak gemi siciline tescil ile doğacağına dikkat çekilmiştir. Tescil isteme süresi ise tamir işlerinin bitmesinden itibaren 3 aydır ve bu süre hak düşürüşü süredir. Davacı tarafından belirtilen süre içerisinde herhangi bir tescil talebinde bulunulmamıştır.

Davacı, tersane sahibi sıfatıyla ipotek hakkı bulunduğunu ileri sürerken yapılan onarım ile kendisine eTTK m. 1235/6'nın (TTK m. 1320) kanuni rehin hakkı sağladığını da ileri sürmektedir. Ancak yapılan onarımın madde kapsamına girip girmediği ve gemi alacaklısı dolayısıyla kanuni rehin hakkı sahibi olup olmadığı hususu hiç araştırılmamıştır.

Tersane sahibinin rehin hakkının gemi alacaklısı ve bunun sonucu kanuni rehin hakkı sağlamadığı ve eTTK m. 902/I-II'nin (TTK m. 1023) ancak sigortanın kapsamına giren bir gemi alacaklısı hakkı sahibine öncelik tanıdığı anlaşıldığından, mahkemece bu yasal düzenleme de hiç irdelenmeden karar verilmesi doğru görülmemiştir.

2- Davalı vekili süresi içerisinde iş bölümü itirazında bulunmuş ve görevli mahkemenin de Kadıköy Asliye Ticaret Mahkemesi olduğunu ileri sürmüştür. Belirtildiği şekilde dava tarihinde Kadıköy'de Ticaret Mahkemesi'nin bulunmasına ve yetki alanının da belirlenmiş olmasına rağmen davalı vekili tarafından süresi içerisinde ileri sürülen iş bölümü itirazı konusunda da olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiştir.

1 ve 2 nolu bentlerde belirtilen yazılı nedenlerle davalının temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

4 Hukuki Problemler

Yukarıda belirtilen olay ve mercilerinin kararları incelendiğinde karşılaşılan temel sorunlar tersane sahibinin gemi alacaklısı olarak kabul edilip edilmeyeceği ve tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkına ilişkin hükümlerin olay için yorumlanmasıdır. Tersane sahibinin yapmış olduğu masrafların gemi alacaklısı hakkı olarak kabul edilmemesi durumunda tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkına ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için gerekli şartların yerine getirilip getirilmediğine dikkat edilmelidir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken husus, tersane sahibinin rehin hakkının gemi alacaklısı hakkı tanımaması ve yalnız gemi alacaklısı hakkı sahibinin akdi ipotekten önce gelip, tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkının akdi ipotekten önce gelmeyecektir.

5 Hukuki Temeller Işığında Kararın Değerlendirilmesi

- Gemi Alacaklısı Hakkı (GAH)

- Tersane Sahibinin Kanundan Doğan İpotek Hakkı

I. Gemi alacaklısı hakkı (GAH) sahibinin gemi ve teferruatı üzerindeki kanuni rehin hakkının gemi siciline tescili gerekmez; rehin hakkı kanundan doğar.

II. Tersane sahibinin ipotek tesisine ilişkin şahsi hakkı doğar doğar, ama ancak gemi siciline ile vücut bulur. Bunun istenebilmesi için öngörülmüş üç aylık süre hak düşürücü süredir.

III. Verilen mal ve hizmetlerin eTTK m. 1235/6'ya (TTK m. 1320) girmesi durumunda tersanecinin GAH sahibi olması da mümkündür.

IV. Yalnız GAH sahibinin alacağı akdi ipotekten önce gelir; tersanecinin kanundan doğan ipotek hakkı akdi ipotekten önce gelmez.

(eTTK m. 877, 901, 902, 1235, 1257)

(TTK m. 1013, 1022, 1023, 1320, 1323)

5.1 Gemi Alacaklısı Hakkı

Gemi alacaklısı hakkı açıklanmadan önce rehin hakları üzerinde durulması gerekmektedir. Geminin sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın gemi alacaklısı hakkı olarak kabul edilen tüm alacaklardan doğan rehin hakkı kanundan doğmaktadır¹. Gemi alacaklısı hakkı ile doğrudan kanundan doğan bu rehin hakkı, geminin teslimine gerek kalmayan ve sicile tescil edilemeyen bir rehin hakkıdır². Gemi siciline kayıtlı gemiler ve payları üzerinde kurulabilecek akdi rehin hakkı ise sadece gemi ipoteğidir³.

Kanuni rehin hakkı, kanun hükümlerinden doğan ve gem alacaklarını temin etmek için gemi ve eklentileri üzerinde meydana gelen bir rehindir⁴. Alacağın doğması ile birlikte rehin hakkı da meydana gelmiş olmaktadır⁵.

Gemi alacaklısı hakkı eTTK m. 1235'de (TTK m. 1320) belirtilen alacaklardan birinin doğması halinde, alacaklısının hiçbir işleme veya tescile gerek duymaksızın kendiliğinden kanun gereği doğan bir kanuni rehin hakkı sağlayan ve sahibine diğer bütün akdi ve rehinli alacaklılardan öncelik tanıyan imtiyazlı bir haktır⁶. Madde de gemi alacaklısı hakkı veren alacaklar tahdidi olarak sayılmıştır. Böylece gemi alacaklısı hakkının doğrudan doğruya ve tescilsiz olarak kanundan doğacağını belirtmek mümkündür. Gemi alacaklısı hakkı sicile kayıtlı olsun olmasın bütün gemiler ve eklentileri üzerinde doğan, sınırlı sayıda alacak için kabul edilmiş, gemiyi takip eden, akdi ve kanuni diğer bütün rehin haklarından önce gelen ve hak düşürücü süreye tabi bir haktır⁷. Gemi alacaklısı hakkı, hak sahiplerine alacağı talep hakkı, rehin hakkı -gemi alacaklısı hakkı- ve diğer tüm alacaklardan öncelik hakkı bahşetmektedir⁸.

eTTK m. 1235'de (TTK m. 1320) tahdidi olarak sayılan gemi alacaklısı hakkı veren alacaklardan incelemiş olduğumuz kararda davacının iddiasını eTTK m. 1235/6'ya dayandırdığı görülmekte ve bentte göre;

¹ YAZICIOĞLU, Emine; Deniz Ticaret Hukuku, Filiz Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, İstanbul, 2020, s. 175.

² CAN Begüm, "Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 21.

³ YAZICIOĞLU, s. 175.

⁴ KANER, İnci Deniz; Deniz Ticareti Hukuku, Filiz Kitabevi, 4. Bası, İstanbul, 2016, s. 65.

⁵ KANER, s. 65.

⁶ BARLAS, Nuray, Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği, Beta, İstanbul, 2000, s. 7-8; CAN, s. 10; Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇAĞA, Tahir/KENDER, Rayegan; Deniz Ticareti Hukuku III, Arıkan Basım Yayın, 4. Bası, İstanbul, 2005, s. 1 vd.

⁷ YAZICIOĞLU, s. 177-178.

⁸ KANER, s. 65 vd.

“Deniz ödücüne karşı kendilerine gemi rehnedilmiş olan deniz ödücü alacaklılarının alacakları ve geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile kaptanın bu sıfatla ve gemi bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde 988 ve 1001 inci maddeler hükümleri gereğince yaptığı diğer kredi muamelelerinden doğan alacaklar. Bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde ve ihtiyaçla mahdut olarak geminin bakımı veya yolculuğun başarılması için bir kredi açmaksızın, kaptana bu sıfatla verilmiş levazımdan veya yapılmış hizmetlerden doğan alacaklar da bu hükümdedir” denilmektedir.

Gemi alacaklısı hakkı yürürlükte olan 6102 sayılı TTK m. 1320’de düzenlenmiştir. eTTK’da olduğu gibi tahdidi olarak belirtilen alacaklar milletlerarası sözleşmelere uygun şekilde tekrar düzenlenmiştir. TTK m. 1320’de altı bent olarak düzenlenen gemi alacaklısı hakkı veren alacaklar incelendiğinde eTTK m. 1235/6 hükmünün kapsam dışında bırakıldığı anlaşılmaktadır⁹. Böylece somut olaya 6102 sayılı TTK hükümlerinin uygulandığı düşünüldüğünde, tersane sahibinin iddia ettiği alacağın, gemi alacaklısı hakkı sağlamayacağı anlaşılmaktadır.

Gemi alacağı sahibine, gemi ve eklentisi üzerinde kanuni rehin hakkı vermekte ve bunun sonucu olarak gemiye zilyet olan herkese karşı ileri sürülebilecektir. Ancak gemi malikinin mülkiyetinde bulunmayan eklentiler ve bir sigorta sözleşmesine göre donatana ödenecek sigorta tazminatı rehin kapsamında değildir. Bununla birlikte rehin, geminin zıya veya hasara uğramasından dolayı donatanın üçüncü kişilere karşı sahip olduğu tazminat istemini de kapsar. Müşterek avarya hâllerinde feda edilen veya hasara uğrayan şeyler için verilen tazminat, gemi alacaklıları için, tazminatın karşılık olduğu şeyler yerine geçer.

5.2 Tersane Sahibinin Kanundan Doğan İpotek Hakkı

eTTK m. 877’de (TTK m. 1013) düzenlenen kanuni ipotek hakkı, bir tersane sahibinin geminin tamirinden doğan alacaklar için gemi üzerinde kanuni bir ipoteğin tescilini talep edebileceğini ve kanuni ipoteğin tesisi hakkında MK m. 809, 810 ve 811 (TMK m. 895, 896 ve 897) hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Kanuni ipotek hakkında taraflar arasında bir ipotek sözleşmesi olmasa da hak sahibinin ipoteğin tescili istemini kanun gereği ileri sürebilme hakkına sahiptir ve ipotek tescil ile doğmaktadır¹⁰. Bu özelliğiyle tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkı, doğrudan (tescile tabi olmayan) kanuni ipotek hakkı değil, vasıtalı (tescile tabi) kanuni ipotek hakkıdır¹¹. Dolayısıyla tersane sahibinin rehin hakkının esasen kanundan doğmadığı, kanunun ancak tescilinin hukuki sebebinin sağladığı görülmektedir. Ayrıca hükmün lafzından tersane sahibine sağlanan hakkın ipotek hakkı değil, ipoteğin tescilini isteme hakkı olduğu anlaşılmaktadır¹².

eTTK m. 877/2’de (TTK m. 1013/2) atıf yapılan MK hükümleri incelendiğinde, tescili isteme süresi tamirin bitmesinden itibaren üç aydır ve bu süre hak düşürüşü süredir. Belirtilen bu süre yapılan işlemlerin fiilen tamamlandığı andan itibaren başlamaktadır¹³. Ancak tescil talep edilmesi tek başına yeterli olmayacak, süre içerisinde ipotek sicile tescil edilmiş olmalıdır¹⁴. Böyle bir durumda

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. SÜZEL, Cüneyt; Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ve Yeni Türk Ticaret Kanunu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 153 vd.

¹⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi, “İnşaatçı İpoteğinin Tescilini İsteme Hakkının Mahiyeti”, İÜHFİM, Cilt: 3, Sayı: 4, 1969, s. 133.

¹¹ YAKŞI, Gülşah; Tersane Sahibinin Kanuni İpotek Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2020, s. 6.

¹² ATAMER, Kerim, “İnşaatçı İpoteği ile Karşılaştırmalı Olarak Tersane Sahibinin Kanuni İpoteği”, Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı, Türkiye İş Bankası ile Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2016, s. 575; YAZICIOĞLU, s. 228.

¹³ YAZICIOĞLU, s. 233.

¹⁴ YAZICIOĞLU, s. 233.

karşılaşılabilecek olan olumsuzluğu bertaraf etmek için sicile şerh edilmesi hakkın düşmesini önleyecektir¹⁵.

Gemi alacaklısı hakkı sonucu doğan kanuni ipotek hakkı ve tersane sahibinin ipotek hakkı karşılaştırıldığında temel fark, gemi alacaklısı hakkından doğan kanuni ipotek hakkının tescilsiz doğması ve tersane sahibinin esasen bir ipotek hakkına değil, ipoteğin tescilini isteme hakkına sahip olmasıdır.

Son olarak tersanenin vermiş olduğu mal ve hizmetler eTTK m. 1235'de (TTK m. 1320) belirtilen alacaklardan biri olması durumunda tersaneci, tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkının yanı sıra gemi alacaklısı hakkı sahibi olması da mümkündür.

5.3 Sigorta Tazminatı ve Gemi Alacaklılarının Diğer Alacaklılara Karşı Rüçhan Hakkı

eTTK m. 901/1'de (TTK m. 1022/1) "*Geminin, malik veya onun hesabına bir başkası tarafından sigorta ettirilmiş olması halinde, gemi ipoteği sigorta tazminatında da şamil olur*" denilmektedir. Maddeye göre kural olarak gemi ipoteğinin sigorta tazminatını da kapsadığı anlaşılmaktadır ve bu kuralın istisnaları eTTK m. 902'de (TTK m. 1023) düzenlenmiştir. Maddeye göre bu öncelik, sadece gemi alacaklısı hakkı ve bunun sonucu olarak kanuni rehin hakkı sahiplerine tanınmıştır.

eTTK m. 901'e (TTK m. 1022) göre ipotekli alacaklının, gemi malikinin sigorta tazminatı alacağı üzerinde rehin hakkına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sigortacı, kural olarak ipotekli alacaklının izni olmadan malike ödeme yapamayacak ve gemi siciline kayıtlı ipoteği bilmediğini ileri süremeyecektir¹⁶.

Bir diğer önemli husus ise, eTTK m. 1257'de (TTK m. 1323) düzenlenen gemi alacaklılarının rehin hakkının rehin ve ipotekle temin edilmiş veya edilmemiş olan diğer bütün alacaklardan önce gelmesidir. Gemi alacaklısı hakkının hak sahibine bahsettiği hak ve yetkilerden biri olan öncelik hakkı bu madde de düzenlenmiştir¹⁷.

5.4 Kararın Değerlendirilmesi

Değerilmiş olduğumuz hukuki temeller ışığında olayı değerlendirdiğimizde davacı, ilk olarak tersane sahibi sıfatıyla geminin tamirinden doğan alacağından dolayı gemi üzerinde bir ipotek hakkının bulunduğunu ileri sürmektedir. Ancak belirttiğimiz üzere tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkı tescile tabidir ve üç aylık hak düşürücü süre içerisinde tescil talebinde bulunulması gerekmektedir. Olayda tersane sahibinin herhangi bir tescil talebinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla davacının bu iddiası geçersiz olacaktır. Gemi üzerinde sadece davalı V. Bankası lehine akdi ipotek tesis edildiği ve gemi siciline tescil edildiği görülmektedir. Yargıtay da kararında bu duruma dikkat çekmiştir.

Davacı tersane sahibi, tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkını ileri sürerken, yaptığı onarım işinin kendisine eTTK m. 1235/6 (TTK m. 1320) bendinde yazılı kanuni rehin hakkı sağladığını da ileri sürmektedir. Bu iddianın dikkate alınabilmesi için ilk olarak yapılan tamir masraflarının anılan maddede belirtilen alacaklara girip girmediği araştırılmalıdır. eTTK m. 1235/6 (TTK m. 1320) incelendiğinde hükmün uygulama alanı bulabilmesi için kaptan tarafından ve bağlama limanı dışında herhangi bir kredi işlemi yapmaksızın, kaptanın sırf kanuni temsil yetkisine dayanarak yaptığı talep üzerine yapılan teslimatlar ve verilen hizmetler için kanuni rehin hakkı tanınacağı hüküm altına alınmıştır. Somut olayda bahse konu olan geminin bağlama limanı İstanbul ve tamir edildiği Tuzla Tersanesi'nin de İstanbul Limanına dâhil olduğu dosyadaki kanıtlardan anlaşılmaktadır. Bu durumda hizmetin ifa edildiği yerin eTTK m. 1235/6 (TTK m. 1320) kapsamına girmediği aşikârdır. Ayrıca gemiye verilen hizmetin kaptana mı yoksa gemi malikine mi yapıldığı yerel mahkeme tarafından hiç araştırılmamıştır. Sonuç olarak verilen hizmet kaptana karşı yapılmış kabul edilse dahi hizmetin ifa edildiği yer dikkate alındığında verilen hizmetin eTTK m. 1235/6 (TTK m. 1320) kapsamına girmeyeceği anlaşılmaktadır.

¹⁵ YAZICIOĞLU, s. 233.

¹⁶ YAZICIOĞLU, s. 205.

¹⁷ KANER, s. 66-67.

Bir diğer önemli husus eTTK m. 901'de (TTK m. 1022) belirtilen gemi ipoteğinin sigorta tazminatını kapsadığı kuralının istisnalarını düzenleyen eTTK m. 902/I-II (TTK m. 1023) hükümlerinin ancak sigortanın kapsamına giren bir gemi alacaklısı hakkı sahibine öncelik tanıdığıdır. Somut olayda davacı tersane sahibinin gemi alacaklısı hakkı sahibi olmadığı görülmektedir. Yerel mahkeme bu hususa da dikkate almamış ve Yargıtay vermiş olduğu kararda bu durumu da belirtmiştir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında davacının tersane sahibinin kanundan doğan ipotek hakkına üç aylık hak düşürücü süre içerisinde gemi siciline tescil talebinde bulunmadığı ve bir diğer iddiası olan vermiş olduğu mal ve hizmetlerin eTTK m. 1235/6 (TTK m. 1320) kapsamında olmadığı anlaşılmaktadır. Belirtilen bu iki sebep dolayısıyla sigorta şirketi tarafından tevdi mahalli yoluna gidilerek ödenen miktar üzerinde öncelikli bir alacak hakkı bulunmayacaktır. Böylece davalı bankanın alacağına istinaden gemi üzerinde tesis etmiş olduğu akdi ipoteğin, davacı tersane sahibinin alacağından önce geldiği sonucuna varılmakta ve eTTK m. 901 (TTK m. 1022) gereği sigorta şirketinin tevdi mahalli yapmış olduğu ödemedi alacağını öncelikli olarak tahsil etmesi yerinde olacaktır.

Son olarak davalı V. Bankası vekili tarafından yapılan iş bölümü itirazının da yerinde olduğu görülmektedir. Süresi içerisinde yapılan iş bölümü itirazı yerel mahkeme tarafından dikkate alınması ve dava dosyası iş bölümü gereği Kadıköy Ticaret Mahkemesi'ne gönderilmesi gerekmektedir. Bu hususta da Yargıtayın bozma kararı yerindedir.

Kısaltmalar

ABD	: Anabilim Dalı
AŞ	: Anonim Şirket
bkz.	: bakınız
E.	: Esas
eTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GAH	: Gemi Alacaklısı Hakkı
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İNŞ.	: İnşaat
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Ltd.	: Limited
m.	: madde
MK	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
s.	: sayfa
SAN.	: Sanayi
Şti.	: Şirketi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı

Kaynakça

ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel; İcra ve İflas Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

ATAMER, Kerim; Deniz Ticareti Hukuku Cilt IV (Deniz İcra Hukuku), On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2019 (Anılış: ATAMER, Deniz Ticaret Hukuku).

ATAMER, Kerim; “İnşaatçı İpoteği ile Karşılaştırmalı Olarak Tersane Sahibinin Kanuni İpoteği”, Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı, Türkiye İş Bankası ile Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2016 (Anılış: ATAMER, İnşaat İpoteği).

AYBAY, Gündüz; Deniz Ticaret Hukuk ile İlgili Notlandırılmış Yargıtay Kararları, Aybay Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 2000.

BARLAS, Nuray; Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği, Beta, İstanbul, 2000.

BOZKURT, Tamer; Ticaret Hukuku - Cilt V, Deniz Ticaret Hukuku (Deniz İcra Hukuku ile Birlikte) Kara Taşıma Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2016.

CAN, Begüm; “Deniz İcra Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

ÇAĞA, Tahir/KENDER, Rayegan; Deniz Ticareti Hukuku III, Arıkan Basım Yayın, 4. Bası, İstanbul, 2005.

KALPSÜZ, Turgut; Gemi Rehni, Turhan Kitabevi, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, 2004.

KANER, İnci Deniz; Deniz Ticareti Hukuku, Filiz Kitabevi, 4. Bası, İstanbul, 2016.

KURU, Baki/AYDIN, Burak; İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2021.

PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet; İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı (Ciltli), On İki Levha Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul, 2020.

SÜZEL, Cüneyt; Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ve Yeni Türk Ticaret Kanunu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi; “İnşaatçı İpoteğinin Tescilini İsteme Hakkının Mahiyeti”, İÜHFİM, Cilt: 3, Sayı: 4, 1969.

UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt; İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt: 1-2, Bilge Yayınevi, Genişletilmiş ve Yeniden Yazılmış 3. Baskı, Ankara, 2014.

YAKŞI, Gülşah; Tersane Sahibinin Kanuni İpotek Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2020.

YAZICIOĞLU, Emine; Deniz Ticaret Hukuku, Filiz Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, İstanbul, 2020.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).